

CONSIDERAȚII PRELIMINARE ASUPRA CULEGERILOR DE FOLCLOR FĂCUTE ÎN ZONA HIDROCENTRALEI DE LA BICAZ ÎN ANII 1954—1955*

C. BĂRBULESCU
și
L. STĂNCULEANU

Pentru cunoașterea complexului de viață din regiunea sortită să devină fundul lacului de acumulare al hidrocentralei de la Bicaz, comisiunea însărcinată de Academia RPR cu organizarea cercetărilor științifice care se fac în zona respectivă¹, s-a adresat în 1954 Institutului de folclor al Ministerului Culturii pentru alcătuirea unei echipe de specialiști care să cerceteze problemele de folclor.

Institutul a făcut o echipă formată din un cercetător pentru cîntecul popular², un cercetător pentru povestirile populare³ și un tehnician⁴ pentru mînuirea aparatelor de înregistrare. Pentru început, echipa a plecat pe teren într-o cercetare care a durat doar 9 zile cu rostul de a lua cunoștință de realitatea folclorică locală, cu atît mai mult cu cît din satele indicate se cunoșteau doar culegerile de cîntece populare începute de prof. G. Galinescu în urmă cu 20 de ani pe o arie destul de mică și materialul rezultat din o cercetare sumară făcută în 1952 de doi membri⁵ ai Institutului de Folclor. De asemenea, despre proza populară, despre jocurile și obiceiurile locale nu se știa prea mult⁶ așa încît culegerea făcută între 14—22 oct. în comunele Ceahlău, Hangu și Bicaz, respectiv în satele Schitu, Răpciuni, Reșiș, Gura Hangului, Fărțiți, Audia, Bicaz, Ciungi și Capșa, a deschis noi perspective cunoașterii folclorului local atît prin adunarea și înregistrarea unui prețios material⁷ pe bandă de magnetofon, cît și prin observarea directă a vieții și manifestărilor locale, elemente importante de care s-a ținut seama în alcătuirea planului culegerilor ce au urmat.

Din cercetarea sumară făcută în oct. 1954, am putut vedea că în satele din zona hidrocentralei de la Bicaz se desfășoară o viață folclorică bogată care dezvăluie vechi legături și corespondențe spirituale și cu versantul ardelean al munților și cu Moldova de nord și meleagurile învecinate din sud și est. De asemenea am observat o oarecare deosebire de stil în manifestări între punctele sudice și nordice ale regiunii cercetate și am avut impresia existenței a două subzone folclorice⁸

* La relectarea însemnărilor de față au fost folosite și rapoartele de activitate scrise de Lucilia Stănculeanu, Emil Riegler Dinu, N. Al. Mironescu, Valeriu Ciobanu, Axente Valerian și Corneliu Bărbulescu care au făcut culegeri pe teren în zona arătată, ca membri ai subcolectivului de folclor.

¹ Pentru efectuarea acestor cercetări s-a încheiat un acord între Ministerul Electricității, respectiv direcția generală a hidrocentralei de la Bicaz, care susține material cercetările și Academia R.P.R. care le tutează, ca for științific.

² Ghizela Sulițeanu

³ Corneliu Bărbulescu

⁴ Gheorghe Abălașei

⁵ Emilia Comișel și Adrian Vicol

⁶ Informații se găsesc și în răspunsurile trimise la chestionarul lui Nic. Densușianu, 1896, din comunele din zonă, vezi biblioteca academiei RPR.

⁷ Din materialul cules în 1954 sînt înregistrate pe bandă de magnetofon 63 cîntece (voce solo), 19 melodii executate din fluiet, 8 povești și povestiri, 2 orații de nuntă și 1 cîntec înregistrat experimental (cîntat — dictat) pentru urmărirea accentelor tonice. Restul materialului folosit ca date suplimentare cuprinde 112 melodii notate după auz, 103 texte de cîntece (dictate) și diferite fișe de informație despre cîntece, prilejuri, obiceiuri, costume, dans, lăutari, povestit și viața culturală actuală. S-au făcut liste de informatori, s-au alcătuit repertorii și fișe de manifestări folclorice.

⁸ Subzona sudică cuprinde satele Cîrnu, Potoci, Secu, Izvorul Alb și Ruginesti, iar cea nordică restul satelor între Buhaița și Galu.

legate însă între ele cu bogate interferențe. Căutînd să ne lămurim acest lucru am consultat diferite referințe istorice și economice în legătură cu regiunea. În acest sens, în dezvoltarea complexului de viață din zona arătată, credem că pe lângă alte numeroase împrejurări și relații sociale, un rol important l-au avut și următoarele:

Pină în 1944, teritoriul care interesează cercetarea era împărțit între *Domeniile regale*, (Bicaz pină la malul drept al râului Izvorul Muntelui), *Administrația de stat*, Cîrnu, Potoci, Izvorul Alb, Ruginești) și *moșia Sturza* (Buhalnița, Hangu, Ceahlău etc.).

Întreaga zonă este marcată la extremități de două importante căi de comunicație între Ardeal și Moldova și anume: în sud de șoseaua care trece de la Gheorghieni prin Cheile Bicazului, Izvorul ardelean și Bicazul românesc spre Piatra Neamț, iar în nord de cea care trece prin Tulgheș, Bistricioara, Poiana Teiului, spre Tirgul Neamț, drumuri de circulație intensă și schimburi reciproce între zone cu structuri economice și manifestări spirituale deosebite. De asemenea prin Hangu trecea așa zisă «Calea mare» care ducea tot la Tirgu Neamț prin Audia și Băbăteni; iar la Poiana Teiului coboară șoseaua dinspre Broșteni și Dorna.

Valea Bistriței este din vechime o cale de transport pe apă pentru lemnăria ce se trimetea spre sud, iar plutăritul și-a avut rolul său în determinarea anumitor aspecte specifice locale.

Actuala șosea care străbate întreaga microregiune a hidrocentralei de la sud la nord, pe malul Bistriței, și face legătura dintre cele două vechi drumuri dinspre Ardeal, a fost construită cam de vreo optzeci de ani, fapt care a avut urmări în dezvoltarea condițiilor de viață a satelor pe care le străbate.

Ținînd seamă și de aceste elemente, putem lămuri existența celor două subzone folclorice și diferențele în componența repertoriilor de cîntece, dansuri, povești, etc., în măsura în care s-au păstrat, cit și interferențele folclorice rezultate din lupta elementelor tradiționale cu cele nou pătrunse care cu încetul le luau locul, ori cu cele izvorite din schimbarea mentalității colectivității în raport cu schimbările sociale și economice.

Pornind de la concluziile provizorii pe care le-am tras din primele observațiuni, am ales ca punct de plecare al culegerilor satul Izvorul Muntelui, dependent administrativ de comuna Bicaz. Deși satul nu este așezat pe teritoriul inundabil, totuși prin poziție și componență face parte din prima subzonă folclorică (sud) a regiunii⁹ și prezintă aspecte caracteristice pentru o bună parte a satelor propuse cercetării, căci repertoriul folcloric îi este variat și în oarecare măsură formele tradiționale sînt păstrate mai încheiate. În același timp, prin imediata apropiere a șantierului Bicaz, oferea cercetătorilor și posibilitatea observării activității artistice de amatori la începutul muncii de culegere pentru a se putea face comparație cu ce va fi la sfîrșitul campaniei, în vederea stabilirii evoluției și legăturii noilor manifestări folclorice cu tradiția locală, ori pentru a se putea urmări amestecul de influențe.

Satul Izvorul Muntelui este mic—are 57 de gospodării—și se întinde pe circa 6 kilometri de-a lungul gîrlei cu același nume, pină la poalele masivului Ceahlău, fiind străbătut în toată lungimea de șoseaua de exploatare forestieră relativ recentă, care este și una din căile drumețiilor ce se îndreaptă spre cabanele muntelui. În sat nu se afla biserică. Școala elementară cu 4 clase a fost înființată după 1944, iar pină în 1955 nu era nici cooperativă. Localnicii se duceau dumineca la biserică în Cîrnu ori Bicaz și tineretul frecventa hora din Secu, Potoci, Bicaz, Ciungi. De asemenea locuitorii găseau prilej de întîlnire la circiumile din satele apropiate, la măcinat la moara de apă așezată în mijlocul satului, la piua de lingă moară ori la fierărie.

Ocupația principală a bărbaților era munca la pădure — corhănitul și plutăritul — în parte păstoritul sau munca agricolă, iar femeile se ocupau cu gospodăria și economia casnică. Mulți locuitori de toate vîrstele plecau în perioada muncilor agricole sau viticole spre regiunile specifice unde se angajau muncitori sezonieri. Actualmente unii din locuitori fac muncă necalificată ori calificată pe șantierul Bicaz, alții continuă să se ocupe cu munca forestieră, iar în măsură mai mică cu oieritul și cu economia casnică.

Scopul culegerii a fost stabilirea repertoriului de cîntece, povești și dansuri populare din jurul barajului de la Bicaz și culegerea unui material documentar cit mai bogat dintr-un singur sat. Stabilirea acestor repertorii și cunoașterea specificului de viață erau necesare pentru dirijarea culegerilor ulterioare pe întreaga microregiune, încît materialul adunat să ilustreze realitățile folclorice locale.

Pentru culegerea materialului muzical s-a lucrat cu 18 informatori dintre care 16 erau localnici, iar doi dintre ei erau veniți în Izvorul Muntelui cu prilejul construirii hidrocentralei.

⁹ Regiunea care face obiectul cercetărilor complexe se limitează la sud cu satul Cîrnu și se întinde la nord pină la Galu aproximativ.

Din toți aceștia, 10 au fost bărbați și 8 femei după cum urmează: între 16—24 de ani, 5 informatori (3 femei, 2 bărbați); între 25-32 ani, 7 informatori (2 femei, 5 bărbați); între 40—50 de ani, 4 informatori (2 femei, 2 bărbați); peste 50 de ani, 2 informatori (o femeie, un bărbat).

Aproape din toate categoriile de vîrstă au fost 1—2 informatori care pe lângă materialul muzical propriu zis ne-au dat și informații interesante cu privire la viața cîntecelor respective, a provenienței lor în sat, a circulației acestora, a sentimentelor pe care le trezește în general cîntecul în sufletul ascultătorilor. Pentru anumite genuri, bătrîni în special ne-au dat exemplare deosebit de prețioase.

Repertoriul satului este alcătuit în majoritate din cele două genuri bogat reprezentate: cîntecul și romanța. Nu lipsesc nici unele din genurile celelalte ca: doina, cîntecul de nuntă, bocetul, cîntecul de leagăn.

Realitatea folclorică a satului este arătată mai bine de o clasificare mai amănunțită: 130 cîntece propriu zise, 32 romanțe, 11 cîntece satirice, 6 cîntece de chef (clasificarea acestora din urmă este făcută după text, ele cîntîndu-se pe melodii de cîntec propriu zis), 20 cîntece de militărie, 4 doine, 4 balade (de fapt două titluri) 4 cîntece de leagăn, 3 cîntece de nuntă, 2 bocete, 2 marșuri, 2 șlagăre.

De asemenea, s-au înregistrat din repertoriul sărbătorilor de iarnă: 7 colinde, 2 texte de Urs (se rostesc la Anul Nou), o suită de 11 cîntece din drama populară Jianu, iar din repertoriul de jocuri 21 de melodii (11 cîntate din fluier și 10 din țiteră).

Din cele arătate mai sus se desprind cîteva observații privind repertoriul general al satului și anume:

Lipsa așa numitului «repertoriu păstoresc» (*Șiragul, Porneala oilor, Cum și-a pierdut ciobanul oile*, etc.) deși după informațiile luate, păstoritul a fost una din îndeletnicirile principale ale locuitorilor satu lui.

Din numărul redus de piese înregistrate din diferitele genuri ca și din greutatea cu care le-am obținut de la informatorii noștri, se poate crede că acestea sînt căzute în desuetudine (doina, balada, cîntecele rituale de nuntă și de mort, etc.) Sore exemplu, am înregistrat doar 4 doine din care două cîntate din fluier și două vocale. Informatorii care ne-au cîntat cele două doine din fluier au fost ciobani și după propriile lor mărturii și-au însușit «acolo» aceste «cîntece de jale» cum le-au numit ei. Cele două doine vocale au fost cîntate în familia Gribincea (mama și feciorul, unde, de la sine înțeles băiatul învățase cîntecele în copilărie de la mama lui: «tot o auzeam pe mama cîntînd așa și parcă așa zicea». Este însă o deosebire între doina cîntată de Mihai Gribincea de 24 de ani și aceea cîntată de mama lui, Maria G. Gribincea.

Obiceiul de Crăciun al colindatului — atît de răspîndit în alte regiuni ale țării — aici este neînsemnat și redus la două, trei colinde cu caracter religios, ori luate din repertoriul de colinde învățat la școală (ex.: *domn domn să-nălțăm*). Din cele șapte colinde înregistrate doar trei sînt locale, celelalte fiind învățate de către informatorii noștri în peregrinările lor din Transilvania în timpul secetei din 1947 pe la Supurul de Jos — Sălași ori Hunedoara. Se pare că din repertoriul tradițional al sărbătorilor de iarnă, cei din sat preferă: *Ursul și Jianu* din care de altfel am și înregistrat, iar *Bujor, Capra, Haiducii, An nou și an vechi*, sînt aduse în timpul sărbătorilor de iarnă de cete din alte sate.

Alt gen slab reprezentat este *balada*: au fost culese două fragmente din *Pantelimon și Cîntica la trei ciobani* — probabil o variantă a Mioriței, după text, cîntate de informatori vîrstnici pe melodii de cîntece propriu zise, lucru des întîlnit în Moldova. Din discuțiile cu informatorii a reieșit că asemenea cîntece se mai cîntau în urmă cu 20—30 de ani pe la masa mare de nuntă, ceea ce ar duce la următoarele ipoteze: ori genul acesta muzical nu a fost niciodată mai din plin reprezentat în Moldova și aria de răspîndire nu a ajuns pînă la poalele acestor munți, ori ne mai fiind cerut la masa de nuntă—de obicei cîntat de lăutari — și fiind cîntat din ce în ce mai rar s-a destrămat rămîind doar aceste sărăcăcioase vestigii, cu atît mai mult cu cît tineretul nu-l cunoaște de loc. Alături de *balada* propriu zisă am găsit aici două exemplare din genul numit de noi *baladă-cîntec*, versuri cu conținut epic cîntate pe melodii de cîntec din care unul a fost foarte cunoscut și a avut o întinsă arie de circulație: *Logodnicii nefericiți*, iar altul se întîlnește destul de rar: *Povestea celor trei frați*.

O situație asemănătoare cu a baladei și a doinei o au și celelalte două categorii de cîntece: cîntecele din ritualul nunții și bocetul din ritualul înmormîntării. Astăzi nu mai întîlnim decît *Cîntecul miresei* care ne-a fost cîntat pe un text amplu de informatoarea Ileana Petrița de 54 de ani. Pe aceeași melodie un text mult mai redus ne-a fost cîntat de informatorul Mihai Gribincea de 24 de ani, care adeseori este chemat ca vornic l la nunți. Tot informatoarea Ileana Petrița care ne-a dat *Cîntica la trei ciobani, Cîntecul de nuntă* și alte cîntece vechi, ne-a cîntat două bocete:

Bocet pentru-un om gospodar și Bocet pentru fiică, cîntate pe două variante apropiate ale aceluiași tip melodic. Cu toate strădaniile noastre, în tot satul nu am găsit pe nimeni altcineva care să știe mai multe ca Petrițoia. Din informațiile luate se pare că dispariția obiceiului de a boci mortul în diferite momente ale ritualului în satele Cîrnu, Potoci, Izvorul Muntelui, s-ar datori unei vechi dispoziții a unui preot din Potoci care interzicea această manifestare.

Din punct de vedere al genurilor, repertoriul satului, raportat la informatori pe cele două categorii (bărbați — femei) ar fi cam același: pentru femei, 80 de cîntece din care 60 de cîntece propriu zise, 8 cîntece de militărie și război, 3 cîntece satirice, 3 cîntece de chef, 4 cîntece de leagăn, 2 cîntece de pușcărie, 1 baladă, 2 balade-cîntec, 1 doină, 1 cîntec de nuntă, 2 bocete.

Celelalte cîntece, din aceleași genuri fac parte din repertoriul bărbaților, de bună seamă lipsind cîntecul de leagăn și bocetul, dar adăugîndu-se *marșul* învățat în armată sau *Ursul* și *Jianul* pe care și acum le execută la Anul Nou bărbații căsătoriți. Dacă privim repertoriul pe categorii de vîrste, nu se poate face o delimitare precisă între genurile ce ar aparține vîrstnicilor de cele potrivite maturilor sau de cele preferate de tineret. Despre repertoriul pe care tineretul și-l însușește de la cei maturi se poate spune însă că acolo unde tînărul talentat trăiește într-un mediu căruia îi sînt cunoscute toate genurile, el și le însușește pe toate (cazul Mihai Gribincea și Minodora Mrejeru) iar acolo unde tinerii n-au avut de la cine învăța, nu cîntă (frații Zait).

Din informațiile culese cu privire la repertoriul cîntecelor de război și militărie se poate spune că o parte din ele sînt reluarea cîntecelor din timpul războiului 1916—1918, iar altele au fost create — în general textul — cu prilejul ultimului război. Odată cu terminarea acestuia, nici cîntecele nu s-au mai cîntat.

Înregistrările de proză populară s-au făcut de la 28 de povestitori. Și în Izvorul Muntelui, ca în alte localități unde am făcut culegeri, *povestitul* nu se leagă de copilărie așa cum este credința aproape generală a orășenilor trăiți sub influența cărturărească, ci este un factor social cu funcție stabilită în desfășurarea vieții oamenilor maturi, iar participarea copiilor ca ascultători este întîmplătoare, fie în cadrul familiar, fie în măsura în care aceștia se pot integra preocupării colective: ații la un moment dat cînd se ivește prilejul să se povestească (clacă, șezătoare, priveghi, odihna după munca forestieră, popasurile plutașilor, paza vitelor, etc.). Din toți informatorii în vîrstă pe care i-am întrebat dacă spun în mod special povești și copiilor sau nepoților, nici unul nu mi-a răspuns afirmativ. Totuși copiii își povestesc — însă numai între ei — cînd se duc la scaldă, pe malul țărilor, în podul cu fîn ori în casă cînd rămîn singuri și vreunul mai răsărit, frate sau vecin, le repetă cele auzite de la cei mari la vreo clacă, șezătoare sau alt prilej la care a participat¹⁰. De multe ori copiii își spun povești citite în cărțile de școală ori în diferite culegeri ce le-au căzut în mînă, sau prinse din buna dispoziție a vreunui bunic sau părinte. În felul acesta, simburile povestitului crește în mentalitatea copiilor de sat, însă nu se manifestă decît după ce tînărul a fost recunoscut de colectivitate ca un factor capabil să se alătore celor mari în muncă și în purtări. Astfel încercăm să ne explicăm de ce copiii între 6—14 ani nu prea cunosc poveștile din repertoriul satului lor, dar le cunosc pe cele din cărți, iar după ce se măresc și participă conștient la viața de muncă a colectivității, între tinerii de 17—21 ani sînt mulți care povestesc frumos și au un repertoriu bogat. De aici înainte fetele în cadrul familiar și gospodăresc iar băieții care încep serviciul militar, în tot restul vieții — vorbind de povestitorii înzestrați — găsesc numeroase prilejuri să spună ori să învețe basme.

Dintre foarte bunii povestitori am înregistrat de la femeia Maria lui Crăciun, oarbă și în vîrstă de 86 ani (în 1955) 18 povești și 8 snoave povestite într-un stil ce iese din comun prin felul cum participă la conturarea conținutului pe care îl cerne prin felul său de a judeca diferitele situații în care sînt puși eroii și prin comentariile pe care le strecoară în timpul povestitului căruia îi dă o deosebită culoare. Bătrîna este analfabetă și cele mai multe povești le-a auzit de la tatăl său cu vreo 70 ani în urmă, iar altele de la *diferiți drumeți ce poposeau în casa bătrînului*, care era deosebit de sfătos. Afirmatia ne-a fost confirmată de Măriuca Lomora de 65 de ani, nepoată de soră a bătrînei — și ea o admirabilă povestitoare — care în copilărie l-a auzit pe bunicul său povestind. Informația este prețioasă pentru că în felul acesta ne explicăm de unde se știu și cum au pătruns în circulație în sat povești care au fost găsite și culese prin alte regiuni ale țării. Probabil că atunci, pe aici mai dăinuia din vechime credința pe care au găsit-o și alți cercetători în Moldova de nord ca și în Mușcel, că cel găzduit este dator să spună trei povești care vor ocroti casa peste noapte. De asemenea, am înregistrat de la Gribincea Mihai de 24

¹⁰ Informațiile sînt luate de la Fărcășanu Ion, 8 ani. Ceahlău; Decebal Olaru, 13 ani. Vasile Olaru, 13 ani și Soceanu Alexandru 17 ani. Izvorul Muntelui.

ani, dulgher, căsătorit, două povești nuvelistice foarte interesante și mult asemănătoare cu unele așa zise romane ce se publicau cîndva în broșuri și fascicole și din care unele elemente au pătruns și în circulație orală supunîndu-se legilor acesteia încît cu foarte mare greutate poate fi recunoscut punctul de plecare.

În general, repertoriul de povestiri al satului este destul de amestecat. Snoavele în special pot fi întîlnite mai des prin vechile culegeri ardeleneste. Între povești am găsit cîteva care fac parte din repertoriul obișnuit în Muntenia și altele care circulă în Moldova de nord, ceea ce ne arată întinsa răspîndire a tipului respectiv. Deși s-ar părea că povestitul este în destrămare, din pricina dispariției treptate a prilejurilor de bîsmuit între care șezătoarea și claca erau cîndva cele mai așteptate totuși povestea trăiește și circulă potrivit tradiției puternice, care găsește noi prilejuri de manifestare a povestitului. Popoala Gheorghe de 56 ani știa poveștile de la muncitorii din parchetele forestiere. Corban Constantin de 22 ani, mecanic la uzina electrică un foarte bun povestitor deși nu era localnic, era ascultat cu mare plăcere de tovarășii săi muncitori cînd începea să bîsmuiască seara în dormitorul comun. Nichita Gheorghe de 28 de ani, minier la tunel, povestea snoave sau asculta snoavele spuse de alți mineri în momentele de răgaz. Asupra preferințelor putem afirma că snoava este din ce în ce mai mult gustată de ascultătorii de ambele sexe, în special de cei tineri, în detrimentul poveștii propriu zise. De asemenea povestirea de întîmplări cu colorit de realitate, în care imaginația este ciudat și original împletită cu vechi credințe cu substrat superstițios capătă forme uluitoare. Interesant este că, pe cînd procentul celor ce mai cred în verosimilitatea poveștilor este destul de mic și se referă mai mult la cei în vîrstă, aceste povestiri cu pretenție de a se fi întîmplat în realitate sînt crezute într-un procent mare chiar de tinerii care au trecut prin școală și armată și au avut contact mai ales în ultima vreme cu organizațiile culturale de masă.

Nu facem considerații mai amănunțite asupra materialului, deoarece trebuie mai întîi să-l studiem cu multă atenție și acest lucru nu se poate face pînă nu va fi transcris în întregime de pe benzile de magnetofon. Putem socoti că prin frecvența mare a povestirilor de fapte petrecute în realitate sau pretinse ca atare — întîmplări din viața colectivității — și care prin circulație orală încep să aibă tangențe cu poveștile propriu zise, fie prin dezvoltarea unor episoade pretabile la fantastic, fie prin amalgamarea de motive din diferite basme cunoscute, fie prin îmbogățirea conținutului din imaginația povestitorului sub influența tradiției de povestit, acestea devin un fel de cronică vorbită, ca să-i spunem astfel, a evenimentelor locale. Ea cuprinde date prețioase despre felul de viață al localnicilor — la un moment dat — și ușurează înțelegerea felului cum s-a reflectat aceasta în mentalitatea colectivității respective, devenind un gen de manifestare folclorică.

S-au cules și 32 de jocuri din care doar 10 se mai găsesc în repertoriul viu al subzonei Bicaz — Buhalnița și au fost descrise pe fișe în întregime. Celelalte sînt descrise parțial urmînd să fie cercetate în continuare și reconstituite deoarece nu mai trăiesc decît fragmentar în zona arătată. Paralel cu jocurile s-au cules și strigăturile legate de ele la horă sau la diferite prilejuri.

Evoluția lucrărilor de construire a hidrocentralei a subliniat necesitatea urgentării adunării a cît mai mult material folcloric din zona desemnată.

Potrivit observațiilor făcute în campania culegerilor din 1955, pentru anul 1956 s-au alcătuit chestionare adaptate specificului local în vederea studierii obiceiurilor la nuntă, înmormîntare, naștere și alte prilejuri din cursul anului care înlesnesc manifestări folclorice legate de muncă sub diversele ei aspecte, de credințe, tradiții și superstiții. Centrul culegerii l-am fixat în Izvorul Alb care deși este un sat mai nou este oarecum centrul geografic al zonei sudice asupra căreia am insistat în 1956, este compus din oameni veniți cam din toate satele din jur și oferă material destul de variat. Rezultatele culegerii au fost bune și țînînd seama că mare parte din timp în luna august locuitorii au fost ocupați cu adunatul finului, fiind zile întregi plecați din sate, cele circa 1200 de fișe de informații constituie un material apreciabil.

Din cercetarea sumară a materialului am constatat că fondul tradițional mitologic popular este bogat. Micile povestiri cu zmei, balauri, vircolaci, iele, și mai ales cu dracul ori antihristul abundă și mulți povestitori sînt gata să afirme că personal au fost martori sau eroi ai unor întîmplări cu astfel de personaje. Fondul superstițiilor transmise peste generații se mai păstrează și încă se mai practică desciute, ținerea sărbătorilor pentru a se feri de lupi, foc, furtună și calamități, pentru sănătatea purceilor, a vîntorilor cornute, etc. În schimb, obiceiurile legate de diferite ceremoniale sînt în destrămare și capătă aspecte mai strîns legate de economic.

Totalizînd înregistrările de cîntece făcute în Izvorul Alb, și aici ca și la Izvorul Muntelui a fost reprezentat cam în aceeași proporție aproape fiecare gen, raportîndu-ne la repertoriul femeilor: 46 de cîntece propriu zise, 40 romane, 9 cîntece de militărie, 2 cîntece satirice, 2 doine, 3 bocete, 3 balade cîntec, 1 cîntec de pușcărie, 1 cîntec religios, 8 colinde, 2 plugușoare, 2 jocuri cîntate,

2 șlagăre. etc. Aproape aceiași număr de piese din fiecare gen a fost notat și după auz. Despre un repertoriu al bărbaților nu putem vorbi căci cei mai mulți cîntăreți din sat erau plecați la exploatarea forestieră și cu toate că Izvorul Alb este un sat mult mai mare decît Izvorul Muntelui, nu am putut lucra decît cu 3 informatori. Femeile rămase singure cu treburile gospodăriei nu s-au arătat întotdeauna dispuse să răspundă ori să cînte în fața microfonului. Observațiile făcute cu privire la repertoriul de cîntece din Izvorul Muntelui se potrivesc și aici în sensul că repertoriul păstoresc lipsește, iar doina, balada, bocetul, sînt destul de slab reprezentate. Cîntecul și romanța sînt în schimb foarte puternice și în mod deosebit în această regiune sînt cîntate cu mulță dragoste și plăcere și de tineri și de vîrstnici. De altfel, deosebirea între cîntec și romanță o facem doar noi ca specialiști, dar cîntăreții și ascultătorii satelor nu o fac. Pentru ei totul este «cîntec» iar versurile cu lungimi diferite nu îi stînjenesc, ba uneori înlocuiesc cuvinte, le prescurtează, ori schimbă în întregime textele la melodiile preferate, după cum le vine mai ușor,

Privind în ansamblu materialul muzical cules, în afară de tendința de îmbogățire a repertoriului local cu romanțe, se desprind și alte aspecte.

1) Dacă restringem noțiunea de cîntece vechi locale doar la zona de sud a microregiunii, acestea sînt foarte puține. Dacă prin noțiunea de local înțelegem *moldovenesc*, atunci această categorie de cîntece s-a îmbogățit cu cîntece vechi pe care și Voevidca le-a cules din diferite sate în nordul Moldovei cam între 1902—1913. Verificarea o putem face cu ajutorul publicației lui M. Friedwagner *Rumänische Volkslieder aus der Bukovina—Liebeslieder*, Würzburg, 1940. Între altele semnalăm melodiile cîntecelor «*Chirilino lino*» din op. cit. pag. 113—114 și cea din culegerea noastră; cîntecul «*Bate vîntul prin poiană*» op. cit. p. 55, IV, 40 și melodia culeasă de noi cu textul «*Vine Iancu de la Cluj*». De asemenea melodiile cîntecului de joc «*Fata mamei*» și cea culeasă de noi, sau varianta de text și melodie a vechiului cîntec: «*Mariță, Mariță*» op. cit. p. 114 etc.

2) În repertoriul acestor sate sînt frecvente cîntece de circulație generală ca: *Mă suii în dealul Cernii, Vecină dragă vecină, Îngară la Leordeni, M-a făcut maica oltean* și multe altele. O statistică exactă nu poate fi făcută decît după transcrierea melodiilor.

3) Din contactul strîns pe care localnicii îl aveau cu locuitorii regiunilor de peste munte, în repertoriul local au pătruns multe cîntece din Ardeal ca *Mureș, Mureș apă lină, Mai vino bade serile, Crești pădure și te-ndeasă, Păsărică din Ardeal, Sus pe casă la mîndra, Spune mîndră, spune tu*, ori colindele auzite în Transilvania cu prilejul deplasărilor din timpul secetei (Sălaj, Supurul de jos, etc.).

Despre gradul influențelor asupra structurii cîntecelor ca și despre legătura dintre imaginea muzicală și imaginea poetică, despre stilul local și despre altele, nu se va putea vorbi decît după ce se vor transcrie melodiile înregistrate și se vor studia din toate acestepuncte de vedere, făcîndu-se o analiză muzicală și literară de adîncime.

În subzona de nord, pornindu-se din Galu pe Bistrița în jos, s-au cercetat satele componente ale comunelor Galu și Poiana Teiului în scopul de a se aduna tot materialul informativ folcloric, de a se face notare de cîntece — după auz — și pentru a se descoperi bunii cîntăreți și eventual povestitori ca în anul 1957 să se facă doar înregistrările și astfel să se acopere culegerea de material pe toată microregiunea. Și aici ca și în subzona sudică, rezultatele provizorii ale cercetării au în aceeași proporție putere generalizatoare, bine înțeles cu specificațiile locale. Faptul că Poiana Teiului este un punct de răscruce al drumurilor de trecere din Ardeal și Dorne spre Tg. Neamț, cum am arătat mai sus, a înlesnit puternica pătrundere a repertoriului ardelenesc și a celui din Moldova de nord, care a coborît și la Hangu în măsura în care era folosit și drumul *Calea mare*, pentru ca să ajungă apoi pînă la Bicaz unde să se întâlnească cu celălalt curent de influență venit prin Bicazul ardelenesc — Piatra Neamț. De asemenea, satul fiind pe vechea moșie a mănăstirii Neamț, în jurul prestigiului căreia gravitau încă vreo zece mănăstiri din regiune, se poate ca prin Galu și Poiana Teiului să fi pătruns în toată zona unele elemente religioase în folclor și să se fi determinat slaba reprezentare a unor genuri prin interdicțiile eclesiastice.

În ceea ce privește dansurile, după cum am amintit, în toată subzona sudică din cele 27 de jocuri cunoscute mai sînt vii la hora sa ului 8—9, restul jucîndu-se din ce în ce mai rar și în special de vîrstnici. În locul jocurilor ce dispar se strecoară dansurile moderne a căror influență se observă chiar în sîtul jocurilor tradiționale cînt acestea sînt jucate de tineret, ca în *Sirba-n doi, Corăghiește, Pelinița, Galațul, Polca*.

În repertoriul de povești și snoave, atît cît s-a putut observa din cele 146 de piese înregistrate, se verifică observația apropierei de repertoriul ardelenesc, de asemenea se confirmă bogăția de povestiri de întîmplări reale. Am mai observat că legendele sînt pe cale de destrămare și de cele mai multe ori informatorii nu mai cunosc din legendă decît numele vreunui loc unde s-a întîmplat ceva «din bătrîni».

S-ar părea că bunii povestitori din subzona cercetată pînă acum păstrează poveștile și le fac să circule pe cale orală într-o formă ajunsă la o accentuată cizelare artistică și oarecum cristalizată, căci deși poveștile lor au mare asemănare cu unele basme publicate de Pop-Reteganu¹, Dumitru Stăncescu ori alții, cu mai bine de cincizeci de ani în urmă, totuși informații noștri nu le-au cunoscut din cărți. Cei bătrîni nu știu carte, iar cei tineri care au învățat la școală, nu aveau de unde să-și procure volumele respective în aceste sate atît de izolate cîndva de centrele culturale, cu atît mai mult cu cît lucrările amintite sînt de mult epuizate. Este foarte adevărat că am întîlnit și tineri și vîrstnici care încercau să ne spună vreo poveste găsită în vechile cărți de citire, sau tipărite în ultimii ani și pe care le citiseră fie la școală fie la biblioteca din sat, dar nici unul nu a izbutit să închege o povestire la nivelul poveștilor tradiționale locale pe care, dacă nu le știau rosti cuvînt cu cuvînt, nu se încumetau să le spună, deși erau socotiți de către consăteni ca buni povestitori. Ba mai mult, uneori povestitorii se verificau în auditoriu prin întrebări dacă nu au greșit povestea, sau erau corecțați în timpul povestirii.

Dacă aceste observații vor fi confirmate și îmbogățite de culegerile viitoare, raportîndu-ne la patrimoniul general de basme, ne vor ajuta și la stabilirea prototipurilor de basme romînești ca și la determinarea specificului național al acestora.

În general vorbind, din această primă etapă a cercetărilor din microregiunea hidrocentralei de la Bicaz, materialul folcloric adunat ridică o sumă de probleme care vor fi lămurite doar în faza finală a lucrărilor prin confruntarea tuturor culegerilor.

Așa spre exemplu, în raport cu datele arheologice și istorice despre continuitatea locuirii acestor meleaguri și raportîndu-ne la condițiile obiective de dezvoltare a acestor așezări omenești vom putea determina specificul local folcloric, suprapunerea de influențe, măsura în care acestea au fost înghițite de fondul tradițional ori au izbutit să-l schimbe, și ce anume din *nou* a avut mai multă putere de fixare. De asemenea din studierea preferințelor și a stilului de manifestare folclorică ori a rezonanțelor pe care acestea le-au trezit în mentalitatea colectivității locale, se va putea completa cunoașterea relațiilor localnicilor cu locuitorii celuilalt versant al munților și cu cei din zonele moldovenești limitrofe.

De bună seamă că cele arătate aici sînt doar observații sumare ale primelor cercetări și impresii provizorii pe care ni le dau r. u. mai o parte din materialul folcloric al regiunii, și care în cursul cercetărilor se pot confirma, infirma, ori se pot schimba în raport cu date noi și cu observațiile celorlalte colective. La cercetarea științifică a materialului se va trece însă abia după ce se va împlini munca cea mai migăloasă, transcrierea benzilor de magnetofon. Atunci din studierea melodiilor și a textelor se vor ivi elemente noi și se va putea răspunde mai bine la multe întrebări în legătură cu viața oamenilor și a locurilor cercetate.

În orice caz, materialul cules este foarte prețios și în curînd, cînd lacul de acumulare va așeză aceste meleaguri, benzile noastre de magnetofon vor fi martori vii, documente de neînlocuit și de necontestat care vor «vorbi» despre viața folclorică din acest colț al patriei. De aceea avem datoria să înregistrăm cît mai multe cîntece, povești, melodii de dans și tot ce este manifestare folclorică în zonă, pentru a nu pierde nimic din această comoară a culturii noastre populare.